

KISS DÉNES:

EGY HETEDNAPI ADVENTISTA KÖZÖSSÉG KIALAKULÁSA. A VALLÁSI KONVERZIÓT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK.

Tanulmányom célja a mezőfelei (Maros megye) adventista közösség kialakulásának, a kialakulás körülményeinek vizsgálata. E közösség történetének kezdete az első világháborúig nyúlik vissza, tehát nem sokkal marad le az adventista mozgalom Erdélyben való megjelenésétől. A közösség létrejötte a felei interjúalanyok emlékezetében Hünegárd János magyarországi adventista prédikátor nevéhez fűződik, aki néhány évvel az első világháború előtt missziós úton járt Erdélyben. E missziós út eredményeként néhányan áttértek az új hitre, ők alkották a későbbi adventista közösségek csíráit.

Az izolált konvertiták erős vallási közösséggé válásáig azonban hosszú az út, hiszen a fejlődést számos objektív, külső tényező is befolyásolja. A sikeres közösségképződéseknél gyakoribbak a kudarcok, amikor az új hitre áttérők nem találnak követőkre. A mezőfelei adventista közösség kialakulása az adventista mozgalom egyik sikertörténete, hiszen ma ez az egyik legnagyobb gyülekezet Erdélyben: a közösségnek 1992-ben 213 tagja van (a gyerekekkel együtt), ez a falu teljes lakosságának 25,8%-át teszi ki. Ugyanakkor a mozgalom jónéhány szomszédos településen kudarcot vallott, a feleihez hasonló körülmények között kialakuló közösségek más településeken korántsem voltak ennyire életképesek, idővel meg is szűntek. Elemzésemben elsősorban a mezőfelei közösség fejlődését elősegítő eseményekre és tényezőkre összpontosítok, emellett azonban röviden kitérek néhány, Mezőfelével szomszédos településen alapított, kevésbé sikeres kisközösség esetére is.

A rövid elméleti bevezető után négy alpontban tárgyalom azokat a tényezőket, amelyek kedvezően

befolyásolták az új vallási közösség fejlődését. A közösség történetének bemutatásakor igyekszem meghatározni azokat a makrotársadalmi eseményeket, amelyek elősegítették a közösség fejlődését, és elemezni a relatív depriváció konverziókra gyakorolt hatását. Ezt követően megvizsgálom a közösség demográfiai jellemzőit, valamint a tágabb adventista népelességen belüli migráció hatását.

AZ ELEMZÉS ELMÉLETI KERETE

Egy új vallási közösség kialakulásának története tulajdonképpen egyéni konverziók, vallási áttérések sokaságának története. A konverzió folyamatának megértéséhez a vallás kognitív dimenzióját kell értelmeznünk. Minden vallás közös eleme, hogy egyben világgép is, amely magyarázó és normatív elemeket egyaránt tartalmaz. A vallás tehát olyan értelmezési rendszer, amely jelentést ad a mindennapi eseményeknek, oly módon, hogy ezek az események összefüggő, egységes, „értelemmel teli” történetet képezzenek, megkönnyítve ezzel az egyén tájékozódását a világban. A modern társadalmakban az egyénnek több ilyen világgép is rendelkezésére áll, ezért ilyenkor a konverzió egyik világgépről a másikra való átváltást jelent. E világgépváltást olyan esemény (vagy események sorozata) váltja ki, amely a régi világgépben nem értelmezhető (pl. egy szeretett személy halála). A krízisre adott válasz egy új világgép elfogadása. Ha az új világgépben vallásos elemek alkotják az értelmezési keretet, vallási konverzióról beszélünk. Az áttérés azonban nem egy egyszerű kognitív művelet, hiszen a konvertita személyiségének átalakulásával jár; így például megváltozik az illető képe a mások és önmaga társadalomban elfoglalt helyéről. Egy egyszerű felekezeti áttérés természetesen nem jár feltétlenül konverzióval, mint ahogy a konverzió felekezetváltás nélkül is végbemehet.

A konverzió nem váratlan esemény, hanem folyamat. Ha utólagosan egyszeri eseményként fogja is fel

az áttérő saját megtérését, azt mindig számos esemény előzi meg és követi, amely események a konverzió folyamatának részei. Az áttérést különböző tényezők készítik elő például olyanok, amelyek megmagyarázhatatlan eseményekre hívják fel a majdani megtérő figyelmét. Bár a „megtértek” rendszerint valamilyen fordulópontnak tekintett krízishelyzethez kapcsolják megtérésüket/áttérésüket, e krízisek nem nevezhetők a konverzió „okainak”, a vallási konverzió ugyanis csak egy a lehetséges megoldások közül. Hasonló megoldást jelenthetne az alkoholizmus, egy politikai konverzió, pszichoterápia, öngyilkosság stb. A vallási konverziót választók jellemzően olyan személyek, akik korábbi szocializációjuknak köszönhetően nyitottak a vallásos világkép által kínált jelentésekre. (McGuire, 1991).

A vallási áttérésekkel foglalkozó szociológiai elméleteket a megtéréseket kiváltó, krízishelyzetekként felfogott társadalmi események típusa alapján különböztethetjük meg. Az anómiaelméletek a társadalom morális rendjének összezavarodását tartják konverzióhoz vezető krízishelyzetnek. Az elméletek egy másik csoportja szerint a konverzió a mindennapi életben való részvételhez szükséges viselkedésminták és szabályok együttesének (az eligazodáshoz szükséges „labirintus”) dezintegrációjával magyarázható. A relatív depriváció elmélete szerint konverzióhoz vezethet bármely olyan helyzet, amelyben az egyén úgy érzi, hogy hátrányos pozícióban van akár más személyekkel vagy csoportokkal szemben, akár valamilyen interiorizált normarendszerhez képest. A kiváltó okokhoz sorolhatunk tehát bármilyen gazdasági-, társadalmi-, szervi-, etikai- vagy pszichológiai deprivációt.

A VALLÁSI KONVERZIÓK TÖRTÉNETE MEZŐFELEBEN. A MAKROTÁRSADALMI ESEMÉNYEK HATÁSA AZ ADVENTISTA KÖZÖSSÉG FEJLŐDÉSÉRE

A kiségyház történetének rekonstruálása céljából a közösség anyakönyveit elemeztük. Mivel e gyülekezet idővel nagyobb közösséggé vált, több anyakönyvet is őriz. Így lehetőségünk adódott a mezőfeleivel szomszédos, kisebb közösségek történetének vázolására is. Az anyakönyvekben a közösségek élő és már nem élő tagjainak adatai alapján követtük a keresztkedések számának időbeli változását (1), a keresztkedés évét (2), az áttértek életkorát a keresztkedéskor (3), előző vallását (4), nemét (5), családi állapotát és születési helyét (6). Mivel az anyakönyvek nem jegyzik a megkeresztkedett keresztkedéskori családi állapotát, ennek rögzítéséhez idős helyi lakosok segítségét vettük igénybe

Az első áttérők, egy fiatal házaspár, 1922-ben keresztkednek meg, áttérésük a szomszéd faluban (Mezőcsáváson) élő adventisták missziós tevékenységének eredménye. Őket egy 29 éves nő követi 1929-ben, majd 1931-ben még egy fiatal házaspár keresztkedik meg. A második világháború kezdetéig nem történik több áttérés, az öt felnőttből és azok gyermekeiből álló kisközösséghez egy újabb család csatlakozik, amelynek tagjai más településről költöztek be a faluba, és már korábban is adventisták voltak. Az 1930-ban betelepülő család fontos szerepet játszik abban, hogy a faluban megváltozik a vallási csoport presztízse, hiszen míg az addig áttértek a falu nincstelenebb rétegéből kerülnek ki, az adventistaként beköltöző család Amerikából tér vissza, jobb módú iparosok, cséplőgépük van.

E kezdeti, szórványos áttéréseket több mint egy évtizedig nem követik újabb konverziók. A II. világháború végén azonban szokatlanul nagy áttérési hullám kezdődik, 1944-1945-ben összesen 13 személy keresztkedik meg. Az áttérők közül tíz nő, közülük többen hadiözvegyek,

néhányan nem helyi születésűek, átlagéletkoruk 35 év. A következő néhány évben egy-két személy csatlakozik a közösséghez, de 1952-ben egy új kereszttelkedési hullám következik, nyolc személy tér át az adventista hitre. Az új áttérők többsége nő, kettő özvegy, három nem helyi születésű, átlagéletkoruk 40 év.

E csoportos áttéréseket ismét egy hosszabb, nyugalmas periódus követi. Az 1954-1994 közötti időszakban kevés a konverziók száma, 41 év alatt összesen 28 református személy tért át az adventista vallásra. A fenti periódusban áttérők között több az idős személy (az áttérők átlagéletkora 43,2 év). Bár nincsenek látványos csoportos áttérések, de 1979-ben három-, 1985-ben öt személy kereszttelkedik át, ami arra utal, hogy a közösség expanzív ereje még mindig jelentős. A gyülekezet megerősödése szempontjából figyelemre érdemes, hogy ebben az időszakban a közösség, áttörve az etnikai válaszvonalat, a szomszédos Mezőcsávás oláh cigány közösségében toboroz híveket. 1970 és 1978 között a roma közösség 27 felnőtt tagja (gyakorlatilag a teljes közösség) tér át az adventista hitre.

A 90-es évek közepén egy minden addiginál nagyobb áttérési hullámot regisztrálhatunk. 1995-ben és 1996-ban összesen 26 személy lép be az adventista közösségbe.

Ha a közösség kialakulásának és megerősödésének kulcsfontosságú mozzanatait nézzük, kiderül, hogy ezek mindegyike valamilyen nagyobb makrotársadalmi eseményhez kötődik. Az új vallás képviselői közvetlenül az első világháború után, illetve a két háború közötti gazdasági válság idején jelennek meg a faluban. Ezt követően a közösséget három csoportos áttérési hullám erősíti meg. Az első hullám időpontja a második világháború vége, a másodiké a kollektivizálás és az 1952-es gazdasági válság időszaka (amely a falubeliek emlékezetében, mint a „pénzbeváltás” éve él). A harmadik hullám, bár öt évvel az 1989-es politikai fordulat után következik be (és egy karizmatikus prédikátor látogatása váltja ki), közvetve a rendszerváltást követő társadalmi

átalakuláshoz köthető. Az adventizmus tanításai segítségével értelmezni lehetett a nagy társadalmi kríziseket, a morális válságokat, Trianon eseményeit és a rendszerváltásokat, hiszen ez a vallás „az utolsó időköt hirdette, amikor Jézus Krisztus visszajön és átviszi az Isten országába azokat, akik az igaz hitet tartják” (Nagy, 1986). E tanítás fényében a makrotársadalmi krízishelyzetek az „utolsó idők” biztos jelei.

Itt említjük meg, hogy a korábbi (református) vallásos világkép megrendülésében a kibocsátó közösség (esetünkben a helyi református gyülekezet) vallásgyakorlásának módja is szerepet játszhat. Ezt a kijelentést a felei lelkipásztor 80-as években végzett vizsgálatának eredményei igazolják. Nagy Ödön szerint az adventista közösségbe való áttérésekhez nagymértékben hozzájárult a református egyház vezetőinek kifogásolható magatartása, esetenként a református hívek megbotránkozását kiváltó viselkedése is (Nagy, 1986).¹

A RELATÍV DEPRIVÁCIÓS HELYZET SZEREPE AZ ADVENTISTA KÖZÖSSÉG MEGERŐSÖDÉSÉBEN

Ha az áttérők jellemzőit (nemét, családi állapotát) nézzük, vagyis azt, hogy a fenti makrotársadalmi krízishelyzetek kikenél vezettek vallási konverzióhoz, azt

---

¹ „Felében ugyanekkor egy olyan lelkész volt, aki vajmi keveset törődött híveinek lelki szükségleteivel. Szenvedélyes kártyás lévén idejének nagyobb részét, kivált az éjszakákat a vásárhelyi kávéházban töltötte (...) Ő igazi 'úri pap' volt. Utána pedig 25 évig olyan lelkész következett, aki az ő 'jóemberei' körében nyíltan hangoztatta: Jézus feltámadása mese, mert ellenkezik a tapasztalattal, mese a mennybe szállása is, és a mennyország itt van a földön, ezért igyunk, együnk stb. P.D. 80 éves egyháztagnak szerint: 'D.G. hitetlen pap volt, aki azt mondta neki, hogy ne olvassa a Bibliát, hanem elégedjék meg azzal, amit ő, a pap a templomban prédikál.' Emellett a családi élete is zilált volt. (...) És amikor ezt a papot 1946-ban in flagranti kapták egy felei özvegyasszonnyal a mezőn, a filiából hazatérőben, ez akkora felháborodást váltott ki, hogy a legközelebbi vasárnap szó szerint lerángatták a szószeréről és bezárták előtte a diplomáját, úgyhogy kénytelen volt kényszernyugdíjba menni.”

láthatjuk, hogy a nők hajlamosabbak az áttérésre: az összes áttérők 71%-a nő, legnagyobb részük özvegy. Az első áttérési hullámban a legtöbb áttérő fiatal hadiözvegy volt, a később átkeresztelkedettek nagy része idős özvegyasszony. Az áttérők között gyakran találunk olyanokat, akik nem helyi születésűek, hanem beházasodtak a faluba. A fentiekből kiderül, hogy az áttérők helyzete depriváltnak tekinthető. A fenti társadalmi kategóriához tartozók vélhetően azért hajlamosak az áttérésre, mert számukra könnyebb a faluközösség normarendszerével való szembeszegülés. A más településekről érkezők számára pedig viszonylag egyszerű az új tagok integrálására amúgy is felkészült adventista közösségbe való beilleszkedés.

A férfiak áttérése jóval ritkább. Ők rendszerint vagy feleségükkel együtt, de ennél is gyakrabban őket követve, a feleség belépése után néhány évvel keresztelkedtek meg. A családos férfiak ritkán keresztelkednek át egymagukban, feleségük nélkül, és minden ilyen esetnek nagy visszhangja van. Ha olyan férfi keresztelkedik át, aki a református egyházban valamilyen egyházi tisztséget is viselt (presbiter, gondnok stb.), az áttérés eseménye méginkább emlékezetes marad. Mezőfelében egy ilyen esetről szereztünk tudomást² amelyet a két vallási közösség különbözőképpen magyarázott. A reformátusok emlékezetében ez az áttérés az egyházon belüli hatalmi harc vesztesének bosszújaként maradt meg, az adventisták az egyházon belüli visszasságok, az „igazság” felismerésének következményeként emlékeznek rá.

A KÖZÖSSÉG DEMOGRÁFIAI JELLEMZŐINEK SZEREPE

Ha a református vallásról áttérők számának alakulását az összes keresztelkedők számával vetjük össze, látható, hogy a közösség növekedését legalább ugyanilyen

---

² Bár Mezőfelében egyetlen ilyen eset fordult elő, Csittszentiványon szinte szó szerint ugyanezzel a történettel találkoztunk.

mértékben határozza meg a belső keresztkedők egyre növekvő száma is. A belső keresztkedők azért vannak viszonylag nagy számban jelen a közösségben, mert kezdetben fiatal házaspárok tértek át, akiknek gyerekei a továbbiakban a közösség folyamatos utánpótlását képezték. Az első keresztkedők nagyjából egykorúak, így gyerekeik megkeresztkedésének időpontja szintén azonos időpontokra, az első, illetve a második áttérési hullám idejére esik. Ez az egybeesés feltehetően segítette a nagy számban áttérők sikeres reszocializációját, hiszen ez utóbbiak a teljes értékű taggá válás útját olyan személyekkel közösen járhatták végig, akik gyerekkoruktól az új közösség neveltjei, akik tehát belülről ismerik annak szabályait. A második nemzedék felnövése után a belső keresztkedők száma átmenetileg kissé csökkent, de máig jelentős maradt, az 1953-1994 közötti periódusban a közösség növekedésének legfőbb forrását képezve. Az elsőként áttért családok leszármazottai a mai közösség több mint egynegyedét alkotják

Nagy számuk miatt érdemes megemlítenünk a vegyes vallású családból származókat. A jelenlegi közösség tagjainak 15%-a származik olyan családból, amelyben csak az egyik szülő (rendszerint az anya) adventista. Ezekben a családokban a kétféle vallási szocializáció „verseng” a gyerekekért. A két szocializáció közötti legfontosabb különbség, hogy a református vallás szocializációs stratégiája hagyományozódott, reflexió tárgyát nem képező, magától értetődő, ezzel szemben az adventista szocializáció tudatos, tervezett, ennél fogva eredményesebb. Az a tény, hogy az ilyen családból keresztkedettek 60%-a nő, összefüggésben lehet azzal az erdélyi hagyománnyal is, amely szerint a vegyes vallású családokban a gyerekek inkább a velük azonos nemű szülő vallását követik; és azzal is, hogy a gyerekek szocializációjának egészében nagyobb szerep jut az azonos nemű szülőnek.

AZ ADVENTISTA MIGRÁCIÓ SZEREPE A KÖZÖSSÉG NÖVEKEDÉSÉBEN

A közösség mai méretének kialakulása szempontjából egy további lényeges fejlemény, hogy konszolidálódása után, az 50-es évek közepétől kezdődően, a közösség egy tágabb térség adventistái számára migrációs célponttá, „gyűjtőgyülekezetté” válik. A településre való bevándorlás a mai napig a számbeli növekedés egyik fontos forrása.

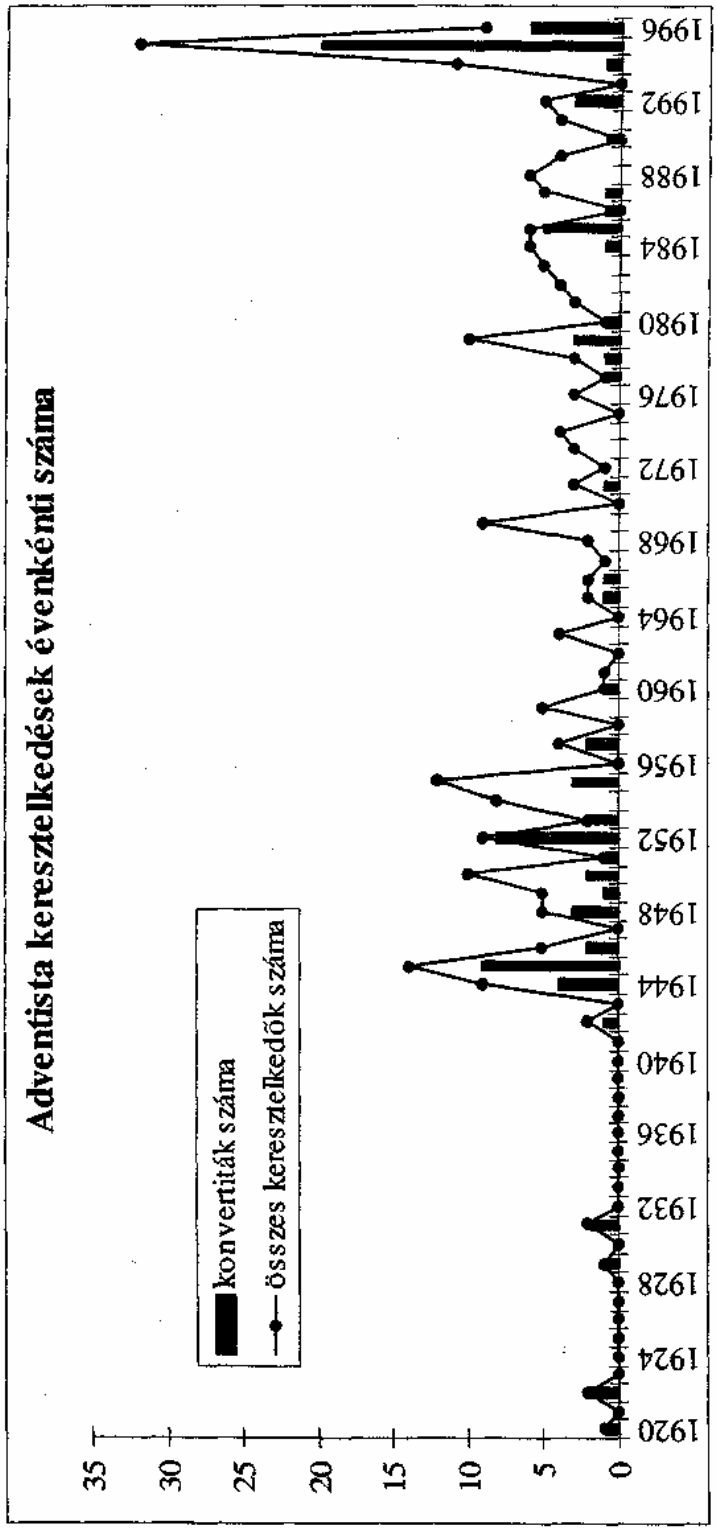
	keresztelkedők	beköltözők
1955-1959	9	1
1960-1964	6	8
1965-1969	15	8
1970-1974	11	6
1975-1979	18	3
1980-1984	24	9
1985-1989	23	8
1990-1995	21	8

Az adventista betelepülők többsége házasságkötés által kerül a faluba. így a migráció általi gyarapodás szorosan összefügg a közösség demográfiai jellemzőivel, hiszen a házasságkötések alapfeltétele, hogy legyenek megfelelő életkorú helyi fiatalok a faluban. Azt a jelenséget, hogy a fiatal házaspárok általában Mezőfelében maradnak, és nem költöznek el a házastárs szülőfalujába, több tényező is befolyásolja. A felei közösség elsősorban méretének köszönheti vonzerejét. Relatív nagysága számos olyan előnnyel jár, amely fontos lehet egy adventista család életvezetése szempontjából: a közösség, a legtöbb kis gyülekezettel ellentétben saját imaházzal rendelkezik, a gyerekek vallásos nevelése a közösségben történik, a hit gyakorlása viszonylag könnyű, hiszen a társadalmi környezet barátságosabb.

Ezek az előnyök a teljes családok számára is vonzóvá teszik a nagy gyülekezetet, hiszen ők elsősorban a kedvezőtlen demográfiai jellemzőkkel rendelkező,

„előregedett” kisebb környékbeli közösségekből vándoroltak a gyűjtőgyülekezetbe. Öt, Felével szomszédos falu adventista közösségeinek evolúcióját vizsgálva kitűnik, hogy ezek fejlődését ugyanaz az elvándorlási folyamat gátolta meg, amelynek köszönhetően a gyűjtőgyülekezet tovább erősödött. A fiatal, gyerekes családok elvándorlásával e közösségek tovább öregedtek, a konvertitákból álló „öreges társaságának” vonzereje csökkent, az ötből két közösség meg is szűnt. A migrációs folyamatokat az is erősítette, hogy a szocialista modernizációval járó infrastruktúrafejlesztés révén Mezőfele a szomszédos falvaknál kedvezőbb helyzetbe került (pl. a műútnak köszönhetően).

Összegzésként elmondhatjuk, hogy a vizsgált vallási közösség megjelenése és fejlődése több tényező szerencsés találkozásának köszönhető. Az első áttéréseket az első világháborúval kezdődő társadalmi méretű megrázkódtatások, valamint a kibocsátó közösség vallásgyakorlásában fennálló zavarok segítették elő. A későbbiekben két tényező kedvező összjátéka járult hozzá a közösség fejlődéséhez: a meglévő kisközösségben felnövő hívek nagykorúvá válásának egybeesése a második világháború-, illetve az azt követő társadalmi átalakulás (kommunista hatalomátvétel) időszakával. Ezzel az impulzussal a kialakult vallási közösség hosszú távra biztosította fennmaradását, folyamatos növekedése különösebb missziós munka nélkül is végbement, sőt ez utóbbira a szocialista társadalmi rend felbomlását követő áttérési hullám „kiváltásában” sem volt szükség.

Irodalom

Tönnies, Ferdinand (1983): *Közösség és társadalom*. Gondolat, Budapest.

Andorka Rudolf (1995): *Merre tart a magyar társadalom?* Lakitelek.

Bausinger, Hermann (1996): *Népi kultúra a technika korszakában*. Osiris, Budapest.

Granovetter, Mark (1995): *A gyenge kötések ereje*. In: **Angelusz Róbert – Tardos Róbert**: *Társadalmak rejtett hálózata*. Új Mandátum, Budapest

McGuire, Martin (1991): *Religion. The Social Context*. Cambridge University Press.

Nagy Ödön (1986): *A mezőfelei adventista gyülekezet*. In: *Confessio*, 1986

Wilson, Brian (1991): *New Religious Movements*. Cambridge University Press.

Weber, Max (1986): *Gazdaság és társadalom*. Jogi és Közgazdasági Kiadó, Budapest.

K.A.M (1995): *Változásban. Elemzések a romániai magyar társadalomról* Pro Print, Csíkszereda.